

Instytut Ekspertyz
Ekonomicznych
i Finansowych w Łodzi

**Roczny plan naukowy
Instytutu Ekspertyz Ekonomicznych i Finansowych w Łodzi
na 2019 rok**

Łódź, październik 2019

1. Determinanty luk podatkowych oraz mechanizmy przeciwdziałania unikaniu i uchylaniu się od opodatkowania

1.1 Cel badań

Celem naukowym badań jest rozpoznanie i ocena użyteczności istniejących metod szacowania luk podatkowych w warunkach gospodarki polskiej. Realizacja tych badań wymagać będzie:

- przeglądu metod i oszacowań luk podatkowych,
- analizy porównawczej metod *bottom-up* i *top-down* stosowanych w poszczególnych krajach Unii Europejskiej,
- opracowania architektury bazy danych i oceny możliwości stosowania metod *bottom-up* i *top-down*.

1.2 Znaczenie badań

W zakresie identyfikacji determinant luk podatkowych nie wypracowano dotychczas jednolitej metodologii umożliwiającej porównanie wyników oraz operacjonalizację procesu szacowania luk w różnych państwach europejskich (por. *TGPG Report II Corporate Income Tax Gap Estimation Methodologies*, 2017). Niedostatkami dostępnych obecnie oszacowań luk podatkowych jest dość powszechnie akcentowany brak porównywalności tych oszacowań w czasie. Precyzyjne oszacowanie luk podatkowych i zapewnienie ciągłości ich definicji pozwoli na pełniejsze zrozumienie zachodzących procesów i zastosowanie zaawansowanych narzędzi analiz ilościowych do kwantyfikacji relacji między lukami podatkowymi i ich determinantami.

1.3 Metoda badań

W badaniu zostaną wykorzystane następujące metody:

- analiza opracowań naukowych, raportów, sprawozdań na temat luk podatkowych i metod ich szacowania,
- analiza porównawcza metod szacowania luk podatkowych stosowanych w różnych krajach Unii Europejskiej,
- synteza wniosków formułowanych w literaturze i rozwiązań stosowanych w różnych krajach w celu przygotowania optymalnej metody szacowania luk podatkowych w Polsce.

2. Doskonalenie metod szacowania wybranych kategorii finansowych w procesie zapewniania bezpieczeństwa obrotu gospodarczego

2.1 Cel badań

Celem badań jest ocena przydatności oraz udoskonalenie metod szacowania wybranych kategorii finansowych (takich jak: wartość sprawiedliwa, dochód) wykorzystywanych w opracowywaniu opinii biegłych z zakresu rachunkowości i finansów.

2.2 Znaczenie badań

W procesie zapewniania bezpieczeństwa obrotu gospodarczego uczestniczą m.in. instytucje wymiaru sprawiedliwości oraz organy ścigania i organy administracji skarbowej. Na potrzeby tych instytucji i organów opracowywane są opinie i ekspertyzy dotyczące kształtowania określonych kategorii finansowych, obejmujących między innymi zagadnienia szacowania wartości sprawiedliwej oraz szacowania dochodu.

Szacowanie wartości sprawiedliwej ma często zastosowanie w sytuacjach, gdy jedną ze stron sporu jest udziałowiec mniejszościowy, dotychczas jednak tematyka ta jest reprezentowana przez nieliczne pozycje literatury w języku polskim. Opracowanie założeń modelu szacowania ceny sprawiedliwej może przyczynić się do poprawy ekonomiki procesowej - skrócenia czasu opracowania opinii i trwania procesów sądowych.

Jednym ze sposobów przeciwdziałania nielegalnym zachowaniom podatników jest szacowanie podstawy opodatkowania. Ucieczki przed podatkami przejawiają się w różnych formach. Mogą sprowadzać się do legalnych sposobów zmniejszania obciążeń podatkowych. W niektórych przypadkach polegają jednak na wykorzystywaniu nielegalnych instrumentów redukcji należności podatkowych. Ochrona interesów skarbu państwa wymaga przedsięwzięcia różnorodnych działań. Możliwość szacowania dochodu zawierają zarówno przepisy o podatkach dochodowych, jak i ordynacji podatkowej. Wskazują one między innymi metody szacowania podstawy opodatkowania, jakie mogą wykorzystać organy administracji skarbowej. Dotychczas przeprowadzone badania wskazują na występowanie trudności w zakresie stosowanych metod szacowania przez administrację skarbową. Prawidłowe zastosowanie metod i zasad szacowania dochodu może przyczyniać się do zwiększenia dochodów budżetowych oraz zmniejszenia skali szarej strefy.

2.3 Metodyka badań

Przy prowadzeniu badań będą wykorzystywane następujące metody:

- krytyczna i systematyczna analiza literatury przedmiotu w języku polskim i angielskim,
- analiza przypadków zastosowania metod szacowania ceny sprawiedliwej,
- analiza przypadków szacowania dochodu na podstawie orzeczeń sądowych,
- analiza indukcyjna służąca opracowaniu założeń modelu szacowania ceny sprawiedliwej,
- analiza indukcyjna służąca opracowaniu założeń modelu szacowania dochodu jako sposobu zmniejszenia szarej strefy.

3. Identyfikacja nieprawidłowości w obrocie konsumenckim na rynku finansowym w Polsce (po kryzysie z lat 2008-2012)

3.1 Cel badań

Celem badań jest identyfikacja i opis zjawisk dysfunkcyjnych występujących w obrocie konsumenckim oraz przedstawienie zagrożeń wywołanych przez te zjawiska oraz opis zmian poziomu świadomości ryzyka wśród konsumentów. Cel ten zostanie zrealizowany poprzez:

- opis rynków finansowych produktów konsumenckich po 2012 r. w Polsce,
- charakterystykę nowych trendów w produktach oferowanych na rynku,
- opis zmian profilu ryzyka konsumentów,
- przedstawienie zmian w systemie ochrony konsumenta usług finansowych,
- analizę zakresu informacji dotyczących ryzyka dla konsumenta,
- identyfikację praktyk manipulacyjnych stosowanych przez instytucje finansowe.

3.2 Znaczenie badań

Realizacja badań stanowić będzie pierwszy etap analizy zjawisk dysfunkcyjnych występujących na rynkach finansowych i w sektorze instytucji finansowych. Wyniki przyczynią się do określenia czynników i zachęt dla uczestników rynków zwiększających prawdopodobieństwo wystąpienia dysfunkcji w obrocie konsumenckim.

3.3 Metodyka badań

Badanie przeprowadzone zostanie w oparciu o:

- analizę dostępnych źródeł o charakterze legislacyjnym (tj. regulacje prawne, samoregulacje sektorowe, rekomendacje nadzorcze),
- przegląd dotychczasowej literatury oraz raportów instytucji nadzorczych, ochrony konsumenta i poszczególnych instytucji finansowych,
- przegląd dostępnych informacji o skargach na rynku finansowym.

4. Zbadanie potrzeb użytkownika i opracowanie prototypu systemu informatycznego do automatycznego przetwarzania tekstu

4.1 Cel badań

Cel badań jest dwójaki. Po pierwsze, przeprowadzona zostanie analiza potrzeb przyszłych użytkowników, pracowników IEEF biorących udział w wydawaniu opinii biegłego, w zakresie automatycznego przetwarzania tekstu akt prokuratorskich lub sądowych. Po drugie, zostanie opracowany prototyp zawierający podstawowe, z punktu widzenia użytkownika, funkcjonalności (w terminologii cyklu życia systemów informatycznych: *MVP, Minimum Viable Product*).

4.2 Znaczenie badań

Materiały prokuratora lub akta sądowe w skomplikowanych sprawach sądowych liczą setki tomów. Biegli sądowi wyrażają opinię na temat specjalistycznych i zwykle wąsko zakreślonych okoliczności sprawy. Biorąc pod uwagę objętość materiału, niezbędna jest wstępna selekcja materiałów np. kategoryzacja według stopnia ważności, stopnia powiązania z szukanym tematem lub zawartości słów w danym fragmencie tekstu. Prototyp będzie przetwarzać materiały w formie skanów i przekształcać je do czystego tekstu. W zależności od wyniku analizy potrzeb, planowane jest zastosowanie technik eksploracji tekstu takich jak poszukiwanie szukanego wyrazu, grupy wyrazów, czy wyrażenia regularnego. Wyniki zostaną dostarczone np. w formie graficznej oraz arkusza kalkulacyjnego zawierającego wyniki przeszukania w podziale na wątek, tom, stronę itp.

4.3 Metodyka badań

Badania wstępne obejmą badanie potrzeb użytkowników (pracowników IEEF), a następnie opracowanie prototypu narzędzia. Założono następujące etapy projektu: (1) zbadanie potrzeb użytkowników, (2) zapis uzgodnionych funkcjonalności na język algorytmów oraz (3) implementację opracowanych algorytmów w prototypie.

Zbadanie potrzeb użytkowników nastąpi poprzez swobodne wyrażenie potrzeb przez przyszłych użytkowników, po czym przeprowadzona zostanie dyskusja nad systemem. Opracowanie algorytmów wymagać będzie dopasowania potrzeb do zasobów IEEF. W trakcie tworzenia algorytmów zwrócona zostanie także uwaga na poziom zaawansowania użytkownika, eliminując techniki przeszukiwania wymagające od użytkownika zbyt dużej wiedzy informatyczno-technicznej.

Od strony technicznej zakłada się działanie w zamkniętym środowisku IEEF, wykorzystanie relacyjnej bazy danych (gdzie będą gromadzone m.in. teksty akt w celu dalszego przeszukiwania) i implementację w języku *Python* wersja 3.7. Uwaga zwrócona będzie przede wszystkim na poprawność i szybkość działania procedur eksploracji tekstu i raportowania wyników, a mniejszą rolę będzie odgrywał wygląd interfejsu (dopracowanie interfejsu nastąpi na dalszym etapie tworzenia systemu). Ponadto, biorąc pod uwagę wrażliwość danych, priorytetowo zostanie potraktowane bezpieczeństwo systemu informatycznego (tj. ochrona kryptograficzna plików źródłowych i zawartości tekstowej oraz zabezpieczenie przez korzystaniem przez osoby nieuprawnione).